

DET PRAKTISK-TEOLOGISKE SEMINAR

TIL

postmottak@kud.dep.no

DET PRAKTISK-TEOLOGISKE SEMINAR

Postadresse

Postboks 1075 Blindern
0316 Oslo

Besøksadresse

Domus Theologica, Blindernveien 9

Telefon: 22 85 03 10

Telefaks: 22 85 03 01

praktikum@teologi.uio.no

<http://www.praktikum-pts.no/>

Høringsuttalelse fra Det praktisk – teologiske seminar Staten og Den norske kirke – et tydelig skille

Prinsipielle avveininger

Det praktisk teologiske seminar takker for muligheten til å gi svar på Kulturdepartementets høringsnotat «Staten og Den norske kirke – et tydelig skille».

Notatet legger viktige premisser for den prosess Kirken nå går inn i etter utløpet av Stortingets kirkeforlik og før en selvstendigkjort kirke kan fastlegge ny kirkeordning. Lovforslaget innebærer en forvaltningsreform som skal etablere Den norske kirke som et nasjonalt rettssubjekt med kompetanse til å vedta egne ordninger, ha virksomhetsansvar og å ivareta arbeidsgiverfunksjoner. Tilretteleggingen av denne mellomfase er komplisert. Kirken er ikke bare et trossamfunn blant andre, men også på en spesiell måte innvevd i folk og samfunn gjennom tradisjon og historie. Selvstendigjøringen av den norske kirke handler om å videreføre den samme kirke under endrede betingelser, ikke om å nyetablere den som selvstendig trossamfunn. Dette hensynet er beskyttet i den nye § 16 i Grunnloven:

«Alle innbyggere i riket har fri religionsutøvelse. Den norske kirke, en evangelisk-luthersk kirke, forblir Norges folkekirke og understøttes som sådan av staten. Nærmere bestemmelser om Kirkens ordning fastsettes ved lov.»

Kulturdepartementets notat understreker at Grunnlovens § 16 ligger til grunn for endringene som foreslås, og at endringene skal skje skrittvis. Vi mener dette er svært viktig, og at notatet i det store og hele peker på en forsvarlig og god måte å videreføre disse hensynene i prosessen med å selvstendigjøre Den norske kirke. I følge grunnlovsparagrafen vil det også etter forvaltningsreformen forbli berøringspunkter mellom statlig lovgivning og kirkens egne ordninger, samt mellom statlig virksomhet og kirkelig virksomhet. Grunnloven legger føringer for Kirkens navn, dens innhold, dens organisasjon og dens økonomi, og den fastslår at relasjonen mellom stat og kirke skal reguleres ved statlig lovgivning. Etter reformen vil kirken være å beskrive som en særlovregulert størrelse. Vi støtter departementet i å fastholde disse premisene. Vi mener dette er avgjørende for at kirken også i fremtiden kan spille en viktig rolle i folks liv.

Valgene som skal tas i denne mellomfasen, ved overføring av myndighet til kirken, er av stor politisk betydning av minst to grunner:

For det første fordi måten kirkelige organers kompetanse og myndighet beskrives på i dokumentet

vil ha føringer for hvem som vil ha makt og innflytelse i den kirke som siden skal vedta ny kirkeordning. De strukturer som ivaretar maktfordeling innenfor dagens kirkeordning, finnes til dels innenfor den statlige kirkemyndighet. Disse kan ikke uten videre overføres til eksisterende kirkelige organer uten at maktbalansen forrykkes. Derfor er det avgjørende at de kirkelige organer beskrives slik at de kan videreføre maktbalansen og myndighetsfordelingen i den eksisterende kirke. Vi støtter notatets vektlegging av at dette handler om balansen mellom lokal og sentral myndighet i kirken, og om maktbalansen mellom embete og råd.

For det andre fordi valgene legger føringer for hvordan samvirket mellom stat og kirke vil se ut i fremtiden. Notatet beskriver en forvaltningsreform som skal åpne for at ordninger som siden vedtas av Kirkemøtet skal kunne erstatte reguleringer i kirkeloven, slik at denne kan bli en rammelov som regulerer alle tros- og livssynssamfunn. Den retning reformen peker ut når det gjelder fremtidig samvirket med staten, det vil si om man styrer mot en fortsatt særlov eller en rammelov for alle tros- og livssynssamfunn, er av betydning for fremtidig finansieringsmodell for kirken og for muligheten til å beholde Grunnlovens §16 slik den er i dag.

Vi mener departementet i det store og hele har levert et svært grundig og balansert forslag til forvaltningsreform. På noen viktige punkter ønsker vi oss større tydelighet og klarere retning. Hovedsynspunktet vårt er at skillet mellom stat og kirke ikke bør være for tydelig dersom grunnlovfestingen av kirken skal kunne bestå, noe vi ønsker. Vi mener at kirkens læregrunnlag, de ulike rettssubjektene og samspillet mellom de ulike organene i kirken er viktige forhold som bør markeres også i en fremtidig kirkelov.

Maktfordeling

Balanse mellom lokalt og nasjonalt nivå: Sogn og Kirkemøte

Når det gjelder maktfordeling mellom lokalt og nasjonalt nivå, gjør notatet to viktige grep. For det første fastholder det soknet som den grunnleggende enhet i kirken, for det andre etablerer det Kirkemøtet som det organ som opptrer på vegne av det nasjonale rettssubjektet Den norske kirke. Vi støtter begge disse grepene og mener forholdet dem i mellom er godt beskrevet i notatet.

Soknet skal beholdes som den grunnleggende enhet i kirken og som eget rettssubjekt knyttet til det nasjonale rettssubjektet Den norske kirke, men uten at Kirkemøtet gis rett til å gripe inn i soknets selvstendighet. Dette støtter vi. Videre mener vi det er riktig og viktig at kommunenes ansvar for den lokale kirkes økonomi videreføres, og at avgjørelsesmyndighet som berører den kommunale finansieringsplikt forblir hos Kongen, slik notatet foreslår. Dette er viktig for videreføringen av kirken som folkekirke, fordi det sikrer et bredt ansvar for kirkens virksomhet og drift.

Vi støtter i hovedsak også beskrivelsen av Kirkemøtet i notatet. Som kirkens øverste representative organ opptrer Kirkemøtet på det nasjonale rettssubjektets vegne. Beskrivelsen av Kirkemøtet innebærer at også bispedømmerådene, som Kirkemøtet er sammensatt av, lovfestes. Kirkemøtet gis alminnelig myndighet til å delegere oppgaver til andre nasjonale og regionale organer for Den norske kirke, samt vedtar regler om Kirkerådets virksomhet.

Det er naturlig at det er Kirkemøtet som får disse fullmaktene i det selvstendige rettssubjektet Den norske kirke. Soknenes selvstendighet og beskrivelsen av bispedømmerådenes selvstendighet sikrer en balanse mellom lokal og sentral myndighet i kirken.

Balanse mellom embete og råd: Bispemøtet som organ i Kirkemøtet

Det er imidlertid også viktig at Kirkemøtet beskrives slik at balansen mellom embete og råd sikres. Her har biskopene en viktig rolle. Notatet er opptatt av å unngå at biskopene beskrives som underlagt Kirkerådet. Dette søkes ivarettatt med å beskrive, i § 24, at Bispemøtets myndighet

delegeres fra Kirkemøtet, og ikke fra Kirkerådet. Dette er etter vår mening ikke en god nok sikring av balansen mellom embete og råde, eller av embedets selvstendighet. Når Kirkemøtet nå skal overta statens oppgave med å ivareta prestedtjenestens selvstendighet og myndighet, mener vi det tilsier en organisering av Kirkemøtet som er annerledes enn dagens. Dette må etter vårt skjønn beskrives i kirkeloven, slik at det kan regulere Kirkemøtets sammensetting.

Vi mener Bispemøtet bør beskrives som en del av Kirkemøtet, slik at det formaliseres at biskopene ikke bare uttaler seg som representanter i egne Bispedømmeråd, men også med den kompetanse de har som biskoper i Den norske kirke. Dette vil være spesielt viktig i saker som har med biskopenes tilsyns- og læreansvar å gjøre, eksempelvis når det gjelder «fastsettelsen av gudstjenestelige bøker». En slik tydeliggjøring av biskopenes ansvar i Kirkemøtet vil kunne gjøre det enklere å la Kirkerådet delegerer oppgaver til bispedømmerådene, for Kirkemøtet å delegerer oppgaver til biskopene, og å finne frem til en ordning for en felles arbeidsgiverlinje i kirken. Vi foreslår derfor at Kirkemøtet beskrives å bestå av Bispedømmerådene og Bispemøtet.

Notatets anliggende om ikke å underordne biskopene under Kirkerådet, tilsier etter vårt skjønn at man også bør utrede andre alternativer for hvordan biskoper ansettes i kirken. Etter vårt skjønn bør biskoper ansettes av et annet organ enn Kirkerådet. I forbindelse med en slik utredning, bør man også se på hvordan bispevalgene foregår, med sikte på å finne frem til ansettelsesprosesser som i større grad kan ta høyde for helhetskirkelige anliggender og vektlegge hensynet til sammensetningen av bispekollegiet når det gjelder kjønn, kirkelig profil og teologisk kompetanse.

Folkekirkelige hensyn

I kapittel 5 går notatet inn for en særskilt lovregulering av prestenes og biskopenes tjeneste. Her sies det mye som er viktig og bra for å kunne videreføre dagens kirke under endrede betingelser. Notatet foreslår å lovfeste at hvert sogn skal betjenes av en prest, hvert prosti av en prost og hvert bispedømme av en biskop. Vi mener det er riktig og viktig at dette prinsippet lovfestes og mener det er nødvendig for at kirken skal kunne opprettholdes som landsdekkende folkekirke.

Videre foreslår notatet å lovfeste prestedtjenestens uavhengighet. Dette begrunnes med henvisning til ordinasjonen som en overdragelse av fullmakt og ansvar for sakramentsforvaltningen og forkynnelsen, samt en henvisning til andre profesjoners behov for selvstendighet for å kunne ivareta et faglig ansvar (helse, universitet, domstolene). Vi vil berømme departementet for å holde frem dette anliggendet så tydelig. Vi mener dette anliggendet henger sammen med forståelsen av hva det vil si å være en luthersk kirke, og mener fastholdelsen av dette hensynet er viktig for å kunne bevare kirken som en evangelisk-luthersk kirke og som folkekirke (jf. Grunnlovens § 16). Formuleringen i loven om at «All prestedtjeneste skal organiseres slik at prestene kan utøve sin tjeneste i samsvar med ordinasjonens forutsetninger og forpliktelse» er god. Dette lovforslaget verner også biskopenes uavhengighet. Departementet lar det være opp til Kirkemøtet å fastsette om også biskopens uavhengige tjenesteutøvelse ved ordinasjon og vigsling bør ha et lovvern. Slik vi ser det, kunne også dette ha vært beskrevet i kirkeloven, men vi har ikke prinsipielle innvendinger mot at Kirkemøtet fastsetter dette. Vi mener uansett at biskopens selvstendige myndighetsutøvelse er et viktig anliggende for kirken. I vår nære historie har biskopens selvstendighet på viktige punkt hatt avgjørende betydning når det har handlet om å fremme kvinners prestedtjeneste og homofiles rettigheter.

Vi støtter departementets forslag om å opprette et eget klageorgan for Den norske kirke for å sikre rettsikkerhet og forsvarlig behandling i en selvstendigkjort kirke. Vi synes det er betryggende at et slikt organ skal oppnevnes av Kirkemøtet og settes sammen av personer med betydelig juridisk og teologisk kompetanse.

Samvirke mellom stat og kirke

Slik vi ser det, må man allerede i denne omgang ta stilling til om man ønsker å legge til rette for en fremtidig lovgivning som beholder et visst samvirke mellom stat og kirke og som gjør det mulig å videreføre Grunnlovens § 16. Dette er ikke bare et spørsmål om kirkens indre organisering, men også et politisk spørsmål.

Vi tror samhandlingen mellom kirke og stat blir bedre om man stiler mot å beholde en kirkelov som beskriver hovedtrekkene ved kirkens organisering og virksomhet. Vi tror den vil bli dårlige om man stiler mot en generell rammelov, hvor de kirkelige reguleringer utelukkende finnes i en kirkeordning vedtatt av Kirkemøtet.

Måten man ser for seg fremtidig finansiering av Den norske kirke understreker dette poenget. Notatet beskriver at statlige tilskudd kan skje med lav detaljering eller som spesifiserte tilskudd. I staten er det vanlig å ikke øremerke midler, men å fordele penger ut fra et målstyringsprinsipp. Hvor stor målbeskrivelse som kan inntas i tildelingen av midler til kirken, vil avhenge av hvor mye som finnes igjen av kirkeloven. I alle fall vil føringene i Grunnlovens paragraf § 16 være viktig for at staten skal kunne ha en slik målbeskrivelse. Lavere spesifisering i lovgivningen, og større og åpnere ramme for tildelingen gir mindre samhandling og dialog mellom staten og kirken om økonomi.

Et helt åpent rammetilskudd som fordeles fritt av Kirkemøtet til den kirkelige virksomhet, vil gi kirken stort økonomisk selvstyre. Notatet tenker seg at det er naturlig at denne modellen etter hvert utvikler seg til en medlemsfinansiering av Den norske kirke. Vi tror denne løsningen er beheftet med stor usikkerhet og at den vil kunne gjøre det vanskeligere å videreføre Den norske kirke som folkekirke. Vi ønsker derfor ikke at departementet stiler mot en løsning som har medlemsfinansiering og full kirkelig økonomisk selvstendighet som mål.

En annen løsning som beskrives i notatet, er at tilskuddet til kirken rettes inn mot ulike deler av virksomheten. Vi støtter notatets forslag om at staten gjør tilskuddet formålsbestemt og deler det inn i de tre hovedgruppene statskirkelig virksomhet, fellestråd og menighetsråd, og instanser utenfor kirkens lovregulerte struktur. Videre støtter vi forslaget om at statens finansieringsansvar for preste-tjenesten og de nasjonale og regionale organene inntas i kirkeloven, slik at rekkevidden av statens finansieringsoppgave og ansvarsfordelingen mellom stat og kommune klargjøres. Etter vårt skjønn er det denne siste løsningen som kan ansvarliggjøre staten i forhold til finansieringsoppgaven og som kan holde kirken fast i sin grunnlovbestemte oppgave, og slik sikre et godt samvirke mellom kirken og offentlige myndigheter.

Forslaget om at eierskapet til Opplysningsvesenets fond ikke avklares nå synes velbegrunnet og har vår støtte.

Likeledes støtter vi avgjørelsen om å legge til rette for en egen høring om praktisk-teologisk utdanning.

Virksomhetsoverdragelse og pensjon

Det er gjort et viktig og godt arbeid i notatet med å beskrive vilkårene for virksomhetsoverdragelse fra staten til kirken i forbindelse med forvaltningsreformen. Det er betryggende å lese at en eventuell overføring skal skje på en måte som ivaretar arbeidstakernes rettigheter og sikrer deres medbestemmelse.

Videre vil vi berømme departementet for å ha beskrevet grundig problemstillingene som reiser seg

rundt spørsmålet om pensjon i forbindelse med en virksomhetsoverdragelse. Vi vil understreke hvor viktig det er at kirken tar dette på alvor når den skal overta arbeidsgiveransvaret for de som tidligere har vært ansatt i staten. For å kunne rekruttere og beholde medarbeidere, er det avgjørende viktig at kirken fremstår som en trygg og god arbeidsgiver. Vi innser at det er kirkelige organer som må ta stilling til dette og føre forhandlinger med de relevante arbeidstakerorganisasjoner. Vi tror likevel det ville vært en god løsning om kirken valgte å søke staten om fortsatt medlemskap for sine ansatte i Statens pensjonskasse.

Sivert Angel
Rektor PTS